

AKIRA MIZUBAYASHI

SUITA DE NEUITAT

Traducere din franceză și note de
MĂDĂLINA GHIU

HUMANITAS
fiction

Cuprins

PROLOG (1945)	11
PRELUDIU (1934–1945)	29
ALLEMANDĂ (1945)	67
CURANTĂ (2016)	91
SARABANDĂ (2016)	119
MENUET I și II (1945–1946)	153
GIGĂ (2017)	187
EPILOG (2020)	235
MULȚUMIRI	249

Oskar Kokoschka, *Pablo Casals I*, 1954, colecție privată.

*In terra pax hominibus bonae voluntatis.
Dona nobis pacem.*¹

La obiecția potrivit căreia Bach, închis în atelierul său – așadar străin de istorie –, în care intraseră totuși toate descoperirile tehnice ale vremii, nu ar fi cunoscut nimic din spiritul timpului său, cu excepția pietismului textelor alese pentru operele sale religioase, tendință opusă Luminilor, se cuvine să răspundem că pietismul însuși, ca toate formele de restaurare, purta în sine chiar forța Luminilor cărora li se opunea. Supusul care se gândește să obțină harul divin prin forța introversiunii, a unei „interiorități” reflectate, părăsise deja ordinea dogmatică și zboară cu propriile-i aripi: este autonom chiar și în alegerea heteronomiei.

Theodor W. Adorno,
„Bach apărat împotriva admiratorilor săi”,
în *Prisme, critica culturii și societății*

1. „Pace pe pământ oamenilor de bunăvoință. Dă-ne nouă pace.” – versuri din *Gloria in excelsis Deo*, unul dintre imnurile tradiționale ale liturghiei catolice, după Luca, 2, 14, deseori prezente în muzica sacră (Bach, Mozart etc.).

PROLOG
(1945)

Numele meu este Hortense Schmidt. Am treizeci și șase de ani. Sunt lutier. Atelierul meu este în cartierul în care se află Școala Națională de Muzică din Tokyo. Dar, din cauza intensificării bombardamentelor din regiunea capitalei nipone, m-am refugiat, la sfatul lui Ken Mizutani, în acest cătun din Shinano-Oiwake, de lângă orașul Karuizawa, unde destul de mulți occidentali locuiesc „închiși în țarc“, dacă pot spune așa, din ordinul autorităților guvernamentale. Apropierea de această comunitate de străini este un punct pozitiv pentru mine, pentru că doresc să am informații care să nu vină de la Cartierul General Imperial. Dar ceea ce m-a făcut să decid să mă îndepărtez de Tokyo pentru o perioadă nedeterminată, acceptând propunerea amabilă a lui Ken, a fost dezastrul incalificabil din 10 martie, provocat de raidurile aeriene americane. Am scăpat ca prin minune; și atelierul meu, la fel. Au avut oare americanii înțelepciunea să cruțe zona Ueno, unde sunt concentrate muzele și școlile? Locuiesc aici, cu o chirie derizorie, simbolică,

într-o coșmelie veche, în care camera cea mai mare îmi servește drept atelier.

Cineva bate la ușă. Mă întreb cine este la ora asta târzie, când soarele apune repede. O singură lampă cu o lumină portocalie slabă îmi luminează atelierul. Câteva secunde mai târziu, aud:

— Sunt eu, Ken.

M-am liniștit, deschid ușa.

— Ce surpriză să te văd aici! Nu mi-ai spus că vii!

Ken are douăzeci și cinci de ani. Este violoncelist. De când s-a întors din Franța, în toamna anului 1939, îmi încredințează violoncelul său de fiecare dată când are o îngrijorare în legătură cu el. Profesorul său, Saïto, și tovarășii lui fac la fel. Pentru că precis le-am câștigat încrederea, fiindcă lucrez cu seriozitate, atentă mereu la cererile lor, folosind toate tehnicile pe care le stăpânesc.

— Am venit să te văd pentru ceva important, mi-a spus el cu o voce ușor tremurândă.

— Intră. Transpiri... Ai venit pe jos cu violoncelul Goffriller?

A mers cam o oră, cu instrumentul în spate, de la casa părinților lui. Îl întreb dacă vrea să luăm cina împreună. Îmi răspunde rușinat:

— Nu. Scuză-mă, sunt aiurit, nu mi-am dat seama că e ora mesei...

— Încă n-ai mâncat... Din moment ce o să cinez, nu vrei să-mi fii companie?

Dă din cap jenat. Improviziez atunci pentru noi doi o masă cu ouă, câteva legume și felii subțiri de jambon pe

care mi le-a dat azi-dimineață un jurnalist francez. Acum stăm față în față la o masă rotundă, fiecare într-un fotoliu a cărui țeșătură are găuri din loc în loc. Tocmai am aprins o lampă de birou de pe bancul meu de lucru, o scândură mare și groasă de pin, așezată pe două piese mici de mobilier de aceeași înălțime. Ea ne luminează fețele. O liniște enigmatică, cam apăsătoare, domnește în atelier. Nici eu, nici el nu îndrăznim să rupem tăcerea. Sunt tulburată de noutatea ciudată a situației. Sunt singură cu Ken, la ora asta târzie, în atelierul meu... Ce se întâmplă? În cele din urmă, decid să deschid gura.

— Nu e mare lucru, dar totuși poftă bună, Ken...

Are capul plecat. Îmi mulțumește, ridică privirea, se uită la mine o fracțiune de secundă. Intrigată, nu-l scap din ochi pe vizitatorul serii. Oftează adânc, apoi începe să vorbească cu o voce încă ezitantă de parcă și-ar fi mărturisit o greșală.

— De fapt, am venit să-mi iau rămas-bun... Trebuie să mă prezint la regiment. Am primit fatidicul petic roșu de hârtie pentru încorporare.

Sunt foarte surprinsă pentru că, pe de o parte, nu-mi spusese niciodată că există o astfel de posibilitate; pe de altă parte, credeam că studenții ca el beneficiau de tratament preferențial.

— De când știi asta?

— De cincisprezece zile.

După ce și-a reziliat contractul de închiriere pentru camera lui, îmi explică el, și-a trimis lucrurile la părinți

și a ajuns în Shinano-Oiwake de o săptămână. Îl întreb când va pleca.

— Măine.

— Nu se poate! Măine... e mâine... Nu avem timp să facem nimic!

— Trebuie să mă întorc la Tokyo mâine. Nu voiam să plec fără să te revăd, fără să-mi iau rămas-bun...

— De ce n-ai venit mai devreme?

— Pentru că... Pentru că, de când sunt acasă la părinți, repet în fiecare zi, tot timpul, de dimineața până seara... Fiindcă nu voi mai putea cânta în armată... Timpul a zburat așa... până astăzi. Dar s-a întâmplat ceva...

Ken își pune bețișoarele lângă farfuria aproape goală, mângjită cu urme de gălbenuș de ou. Începe să vorbească despre ultimele șase zile care tocmai s-au scurs. Vorbește despre orele lungi de muncă solitară în camera lui mică, sumar izolată fonic; momentele tăcute, aproape îndoliate petrecute cu părinții săi, plimbările de dimineață cu Rin, sora lui mai mică; despre ritualul ciudat al badmintonului și al muzicii care se stabilise între el și ea pe te miri ce terenuri virane din Shinano-Oiwake, ca o legătură atât invizibilă, cât și indisolubilă care unește frații.

În sfârșit, îmi povestește despre evenimentul decisiv, despre descoperirea lui neașteptată pe una dintre scândurile unei bănci solitare, de sub copaci, pe un teren viran: câteva cuvinte gravate în latină, care mărturisesc o dorință de pace. O ușurare imperceptibilă se citește pe fața lui Ken, care își încheie povestea:

— Este extraordinar să știi că nu ești singur, că cineva simte ca tine, gândește ca tine... în această țară prinsă în ghearele unei nebunii de coșmar. Poate nu știi, dar oamenii sunt convingși că, dacă un bombardier inamic ar zbura deasupra Palatului Imperial, s-ar prăbuși pe loc la pământ din cauza intervenției unei forțe divine... Cum s-a ajuns aici? Nu înțeleg. Este înfricoșător, țara e complet viciată de o dictatură dusă la paroxism, întemeiată pe cultul fanatic al împăratului. De aceea, am simțit un fel de încurajare benefică în clipa în care am descoperit aceste cuvinte. Mi-am zis: Iată un frate...

Îi spun că împărtășesc alinarea pe care a găsit-o pe neașteptate în cuvintele gravate pe bancă, senzația de solidaritate sufletească ce l-a cuprins, în clipa în care le-a descoperit. În acel moment, scoate o scrisoare împăturită în patru din buzunarul jachetei.

— Nu am putut rezista dorinței de a vorbi cu el, de a-i scrie... acestui străin. În după-amiaza asta nu am mai repetat. În loc să exerseze, am scris această scrisoare ca și cum aș arunca o sticlă în mare... Asta mi-a întărit dorința de a veni să te văd. Ți-o încredințez ție, cea mai dragă ființă din lume...

Ken se bâlbâie. Fața i s-a înroșit. Lumina portocalie îi atenuează roșeața, dar nu mă las păcălită. Câteva momente mai târziu, adaugă:

— Pentru că nu știu dacă mă voi întoarce viu... Sunt atât de mulți morți, Hortense, atât de mulți morți în jurul meu. Este un adevărat masacru.

Cuvintele lui mă scot din minți. A merge la război nu înseamnă neapărat moarte. Dar el știe mai bine decât mine că speranța este dezmințită de realitate. Cuvintele mele sunt slabe:

— Nu, nu spune asta, nu vreau să vorbești așa, te vei întoarce, vreau să te întorci, trebuie să te întorci... Asta trebuie să continue... Viața noastră, prietenia noastră.

O emoție puternică mă copleșește, mă sufocă; mă împiedică să vorbesc așa cum mi-aș dori. În cele din urmă, îl întreb ce să fac cu scrisoarea lui. Ken îmi spune că eu singură trebuie să-mi dau seama ce este bine să fac.

— Dar, pentru moment, adaugă el, nu trebuie să o arăți nimănui pentru că ceea ce-i scris acolo, după cum bănuiești, nu este deloc în concordanță cu spiritul timpului. Vremurile trebuie să se schimbe; fie ca această țară să moară o dată pentru a renaște din propria cenușă! Atunci, în acel moment, nu te vei mai teme de nimic.

Nu pot face nimic altceva decât să-i iau mâinile în ale mele. Îl privesc; mă privește. Noaptea adâncă ne înconjoară. O lumină strălucitoare emană din ferestrele mici ale căsuței mele, din acest modest atelier de luterie, pierdut în masivul Asama. Dar afară, ca și în inima mea, este noaptea de cerneală a întunericului.

— Se face târziu, șoptesc.

Mă văd în oglinda atârnată pe perete, deasupra bancului de lucru. O tânără cuprinsă de teamă, cu părul blond până la umeri, legat la ceafă cu o panglică roșie. Poartă ochelari cu rame rotunde.

Ken își cere scuze.

— Nu face asta, am strigat, nu am vrut să-ți reproșez, dimpotrivă!

— Scuză-mă că am venit așa, fără să te anunț înăinte... și atât de târziu. De câteva zile, tot amânam. Să mă duc la ea, să nu mă duc ... Dar, când am terminat această scrisoare, am plecat așa, din impuls...

A râs forțat. Încerc să-l distrag de la stânjeneala pe care-o resimțea, spunându-i câtă plăcere îmi face compania lui.

— Ai făcut bine că ai venit să mă vezi, Ken. Nu-ți poți imagina cât de mult mă bucur să fiu cu tine. Îți mulțumesc din suflet că îmi oferi ultimele clipe din timpul tău liber. Îți dai seama? Dacă nu ai fi venit, nu te-aș mai fi văzut înainte de plecare. M-ar fi cuprins o tristețe fără margini. Nu aș fi suportat-o. Dar aș fi ajuns să accept, pentru că nu pot să cred că nu te vei întoarce...

Îmi ard obraji. Involuntar, îl întreb dacă ar bea niște ceai verde înainte... cuvintele următoare întârzie să se facă auzite. Fără să aștepte să-mi termin fraza, el răspunde „da“ cu voce șovăitoare. În timp ce așteptăm să fiarbă apa, ne așezăm fiecare la loc. Desigur, fețele noastre se apropie. Ken mă ia timid de mână și mi-o sărută ușor. Și eu fac la fel. Atunci îmi șoptește:

— Așa că las scrisoarea și violoncelul în mâinile tale. Mi-a fost împrumutat în 1939, pe o perioadă de șapte ani; trebuie să-l returnez fundației Lorenzetti anul viitor.

Îi răspund pentru a-l liniști:

— Știi, mi-ai spus când ne-am întâlnit pentru prima dată în atelierul meu. Mi s-a gravat în minte o dată pentru totdeauna. Un Goffriller în Tokyo... Îți dai seama? M-a marcat. Nu-ți face griji, Ken, voi avea grijă de asta negreșit. Îți mulțumesc pentru încrederea pe care mi-ai acordat-o.

Vocea mea, sufocată de durere, impregnată de tristețe, a reușit să se mențină până la sfârșitul propoziției. Îmi scot ochelarii. Îl sărut pe Ken pe obraz, apoi pe buze. La rândul lui, mă îmbrățișează. Rămânem în această îmbrățișare febrilă și disperată mult timp fără să scoatem un cuvânt. Aud doar ticăitul ceasului deșteptător, așezat pe un colț al bancului de lucru.

Am băut ceai.

— Se face târziu, Ken, am spus. Nu te întoarce acasă. Poți să rămâi aici peste noapte...

Îl invit să meargă în camera mea mică, separată de atelier printr-o ușă banală. Mă dezbrac în lumina slabă pe care o aruncă o lampă veche de pe noptieră. Îmi pun o cămașă de noapte albă. În acest timp, Ken își întoarce privirea către peretele gol. Îmi scot ochelarii, îmi desfăc părul, mă întind pe futon; în cele din urmă, mă strecor sub plapuma de puf.

— Vino, îi spun cu o voce slabă.

Ken își scoate jacheta, cămașa; își lasă pantalonii să alunece. Se întoarce și mă vede.

— Este puțin înghesuit, dar, hai, am repetat.

Pare extrem de tensionat. Și eu sunt, cum aș putea fi altfel? Dar cu siguranță sunt mai puțin tensionată decât